

Predpolím pre spracovanie územného plánu sú územnoplánovacie podklady – urbanistické štúdie (UŠ), územné generely (ÚG), územné prognózy (ÚPG) a územnotechnické podklady (ÚTP).

Účelom územnej prognózy je podľa §6 tsavebného zákona riešiť možnosti dlhodobého priestorového usporiadania a funkčného využitia územia. Spracováva sa na podklade rozborov územnotechnických, ekonomických environmentálnych a sociálnych podmienok územia. Preto je tu dôležitá stratégia sociálneho a ekonomického rozvoja územia. Z vyššie uvedeného komplexu okruhov ktoré zohľadňuje je zrejmé, ako aj zo samotnej podstaty slova „prognóza“ je zrejmé, že je podkladom, ktorý je efektívne využitý v územiach so zložitejším komplexom otázok, riešenie ktorých je z časového otázkou vzdialenejších časových horizontov (nadčasovosť...)¹⁾.

Územnú prognózu si obstaráva aj hlavné mesto SR Bratislava ako podklad pre nový územný plán. Tento krok treba hodnotiť pozitívne. Dôvodom je na jednej strane zložitost súčasného urbanistického vývoja mesta a súčasne jeho vysoký potenciál, ktoré územie mesta a jeho okolie najmä vďaka svojej polohe poskytuje. Ďalším dôvodom je skutočnosť, keď dnes sa už problematika rozvoja mesta nedá riešiť len v jeho hraniciach. Preto bude prognóza potrebovať aj angažovanie okolitých sídiel a to aj vrátane potreby vnímania aj väzieb cezhraničného rozvoja.

Považujeme za správne, že mesto zvolilo ako prvý územnoplánovací podklad územnú prognózu a nie priamo urbanistickú štúdiu. Na prognózu by štúdia mohla byť následne obstaraná s cieľom variantne mohli rozpracovať a spodrobňovať prognózu. Okrem urbanistickej štúdie by prognóza mohla byť aj podkladom pre územné generely, ktoré sa majú venovať jednotlivým zložkám osídlenia, napr. dopravy, krajiny, infraštruktúry. Z toho vyplýva, že takáto územná prognóza musí mať regionálny charakter.

Ambícia načrtnúť prognózu nielen pre územie mesta ale v dimenzii jeho regionálnych väzieb je nevyhnutná, pretože mesto rieši mnohé funkcie pre svoje okolie a naopak, okolie mesta poskytuje potenciál pre rozvoj funkcií ktoré mesto nedokáže realizovať na svojom území. Jedným z cieľov prognózy je práve vymedzenie týchto priestorových vzťahov ako územia, ktoré v danom prípade Návrh zadania ÚPG pomenúva ako metropolitné územie Bratislavy.

Tu sa dostávame k potrebe takého územného plánu, ktorý nie je územným plánom regiónu v jeho administratívnych hraniciach (teda ako samosprávny kraj), ale v hraniciach tzv. prirodzeného regiónu mesta. V Prahe sa tento problém pokúšajú riešiť zavedením tzv. metropolitného plánu. Takýto druh územného plánu nám v štruktúre stupňov územnoplánovacej dokumentácie zatiaľ chýba²⁾. Môžeme otvoriť aj terminologickú diskusiu nad pomenovaním územia intenzívnych denných kontaktov mesta a jeho okolia - kedysi sa používal pojem mestská aglomerácia. Pojem „metropolitný“ akoby reagoval na skutočnosť, že jeho jadrom je hlavné mesto štátu, alebo na pražský vzor, teda metropoly štátov. Je otázne, či na túto skutočnosť administratívneho postavenia má reagovať aj terminológia, najmä ak si uvedomíme, že rovnaká potreba takejto dokumentácie alebo podkladov, možno v menšom rozsahu, sa týka aj Košíc a Prešova, Žiliny, Banskej Bystrice-Zvolena³⁾. Túto úvahu uzatvoríme poznámkou, že v pripravách nového stavebného zákona sme prizvaní experti navrhli, aby sa o tento stupeň v prípade krajských miest, určite však Bratislavy a Košíc, doplnil aj zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku. Tým len podčiarkujeme skutočnosť, že problémy rozvoja mesta je potrebné riešiť na regionálnej dimenzii, nie však v hraniciach samosprávneho regiónu, ale v hraniciach regiónu urbanistického, ktorý predstavuje územie skutočných priestorových kontaktov a väzieb. Hranica riešeného územia by tak nemala predstavovať sledovanie administratívnych hraníc, ale intenzitu vzájomných väzieb jadra regiónu a jeho obalového územia ako o nich vraveli už Hruška, Christaller, Hillebrecht a.i. Túto hranicu treba vnímať ako premenlivú, keďže vývojom sa časopriestorové väzby budú meniť a to najmä pod vplyvom rozvoja systémov dopravy. Ak sa ale také územie má riešiť v rámci prirodzených územných vzťahov, tak by sa mali zhromažďovať aj potrebné podklady pre ÚPG, Tu je problém v napr. v tom, že stratégie napr. programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR) mesta a regiónu sú determinované ich administratívnymi hranicami a priemetom politických predstáv príslušného kraja. Objektívne riešenie prinesie síce politickú zodpovednosť za výsledky, ale vyžaduje apolitický a teda striktno odborný prístup riešenia.

Prognóza spravidla obsahuje analytickú časť (problémy a východiská) a návrhovú časť. Po ukončení analytickej časti je vhodné ako súčasť analyticko – syntetickej etapy vyhlásiť ideovú medzinárodnú urbanistickú súťaž ako podklad pre stanovenie výslednej územnej prognózy (aj ako prejav apolitického prístupu). Návrh ÚPG je vhodné pred prijatím expertízne posúdiť. „Úspech“ prognózy bude závisieť aj od spolupráce s mestami a obcami regiónu. Z formálneho hľadiska má mať textovú, tabuľkovú a grafickú časť⁴⁾.

Výsledkom územných prognóz by malo byť okrem riešenia aktuálnych problémov a vývojových predstáv aj **stanovenie novej urbanistickej paradigmy** – príspevok mesta a regiónu k problematike globálneho otepľovania, zabezpečiť čo najvyššiu mieru energetickej územnej sebestačnosti, politiku manažmentu vôd vrátane ochrany pitnej vody, otázky obrazu krajiny a jeho genius loci. Dôraz klásť na prioritu rozvoja hromadnej dopravy medzi mestom a regiónom. Bez ohľadu na oficiálne politické postoje v otázkach migrácie je potrebné jeden zo scenárov venovať aj kritickým sociálno-ekonomickým situáciám.

Medzi dôležité podklady, na ktoré by mali ÚPG reagovať a ich aplikovať, treba zaradiť medzinárodné charty, dohovory a deklarácie, najmä :

- Urbánnu agendu pre EÚ „Amsterdamský pakt“ a jej prioritné témy,
- Lipskú chartu (o udržateľných mestách)
- Habitat III – nová urbánna agenda, Quito 2016

Zdroje:

Autorský text s použitím podkladov :

- Zákon č.50/1976 (stavebný zákon, §6
- Vyhláška č.55/2001 MŽP SR, § 5
- PU SSR 1982

Pozn.

- 1) Často sa používa pojem „vízia“. Tá vo výklade slovenského jazyka ale znamená o.i. aj sen, halucináciu...teda aj iracionálnu podstatu jej predmetu. Preto používanie tohto pojmu nie je v odbornej reči vhodné. Pojem prognóza pritom znamená „predpoklad“, ktorý môže mať reálny základ.
- 2) Dôvodom je skutočnosť, že v demokracii je zodpovednosť za rozvoj spojená s politickou zodpovednosťou. Ak sú však hranice regiónov stanovené politicky a nie ako prirodzene k sebe inklinujúce sídla, vzniká v územnom plánovaní patová situácia – pozrime si tvar trnavského samosprávneho kraja. Problémom je aj politická dohoda mesta a krajov do ktorých by prirodzený metropolitný región zasahoval. Riešenie sa natíska v danej situácii len také, že prognóza môže byť predmetom medziregionálnej dohody, ale tá bude následne implementovaná do územnoplánovacej dokumentácie krajov (bratislavského a čiastočne aj trnavského) a následne dotknutých obcí (teda mesta Bratislavy a okolitých sídiel).
- 3) Projekt urbanizácie SR (PU SSR, cca 1980) pojmom metropolitný mestský región označil stupeň územnoplánovacej dokumentácie, kde jadrové územie regiónu malo vo výhlade viac ako 300 000 obyvateľov (Bratislava, „sú mestie“ B.Bystrica-Zvolen, Košice).
- 4) Formálna stránka ÚPG.
Zákon 50/1976 (stavebný zákon) a jeho vyhláška 55/2001 MŽP SR na rozdiel od územnoplánovacej dokumentácie, neurčujú územnoplánovacím podkladom štruktúru, rozsah a obsah je vo vyhlášky lakonicky definovaný na textovú a grafickú časť. V podrobnostiach ponechávajú priestor Zadaniu ako nevyhnutnej podmienke legitímnosti materiálu (pozn. častý jav – urbanistická štúdiá bez Zadania...ju robí pred zákonom nulitnou).